

تیکۆشین ژ بو زمان و ناسنامه‌یی

فایه‌ق مه‌مه‌د

۱- پرۆژه‌یا ئافاكرنا پرتووكرخانه‌یه‌كه كوردی ل
ئامه‌دی.

۲- ل سویدی ئه‌كرنا دبستانا سه‌ریخوه یا
كوردی (Kurlisk Friskolan). ل داویا سمیناری
گۆران جاندان هه‌لبه‌سته‌ك خوه یا كوردی ب ناچی
دیرك ژ ئاكه‌ده‌میسسیه‌نین ره خواند. سه‌مینار ۴
سه‌عات ئاژۆت.

ئه‌فه‌ كورته‌یه‌كه ژ سه‌مینه‌ری یه:

ده‌ستپێك:

بشتی ۲۵ سالان ئه‌ز فه‌گه‌ریام باژاری خوه یا كو
ئه‌ز لی هاتمه‌ دونیایی: دیاره‌كر ل بنیا چیبایی
قه‌ره‌ج و جافكانیا چه‌می دیجله‌یین. ژوی باژاری
دیاره‌كرا كه‌فن تشته‌ك ل سه‌ر په‌یان نه‌مابوو.
ده‌ما زارۆكتیا من، باژار پر پاك و رندبوو، لی
ئیرۆژ باژاری دیاره‌كری ئه‌ف هاتیه‌ خه‌رابكرن.
هه‌ر چه‌ند كو چاكرنا شوپ و به‌رمایین دن ئین

ئه‌ف ۱۳ سالی كو گروپا ئاكه‌ده‌میسسیه‌نیت
سویدی، سالی جاره‌كی ل ئاشتیا سه‌به‌هی
كۆمبوونه‌ك به‌شدار پێكده‌هین. ل فی كۆمبوونی
سالانه، هه‌رجار مژاره‌ك زانیاری و جفاکی یا
سه‌مینه‌ری ئاماده‌ دكن.

فان ئاكه‌ده‌میسسیه‌نین سویدی، فی جاری ژ
رۆژا ۹ ئیلۆنی ۲۰۰۷، خوه‌دی و بریشه‌به‌ری
ناقه‌ندا وه‌شان و ئارشیفخانه‌یا كوردی. سارایی
گۆران. جاندانی فه‌خواندبوون فی كۆمبوونی خوه‌یا
ئیسالین. گۆران جاندان كو ۱۵ سال ل دبستانین
ستۆكهۆلی وه‌ك مامۆستایی زمانێ كوردی كار
كریه، ژفی كۆما ئاكه‌ده‌میسسیه‌نین سویدی ره ل
سه‌ر تیکۆشینا زمان و ناسنامه‌یی سه‌میناره‌ك
ئاماده‌كر.

گۆران جاندان گرنگترین مژارا فی سمیناری ب
دوو خالان هانی سه‌ر زمان:

میژوویی هاتیبه ده‌ستپیکرن ژی، هه‌رچه‌ند کو وان خانی و ئافاهیبت بی سه‌رو بن ئین مازن هاتین لیکرن ژی، باژاری دیاربه‌کری ب فان ته‌قدیران نایبت سه‌رخوه. ل به‌ر چاقی من وسان دخویه کو باژار، به‌ر ب خراپوونی فه ده‌ره. دیاربه‌کری نه‌ئو دیاربه‌کرا شین و گه‌شه. بیروه‌زین من ئین هه‌ری پیشی کو من ب قی دیتنا پشتی فان ۲۵ سالان کر، مخابن ئه‌قبوو. ب من پر دژوار هات کو نه‌ز پشتی ب رووبه‌یونا فان ته‌قله‌قیان بیژم، کو نه‌ف باژار نه‌و شوونه‌واره کو شارستانی ژی زایه.

نه‌و بوهوشتا و ندادبوویی و دیسان ده‌رهاتی:

کوردستان نه‌و وه‌لاته، کو خوه‌شترین نان و بادیه، شیرینترین ئاقی وان فیکی و سه‌بزه‌یین ده‌ستانی دده مه. تشتی کو گوه‌ر تنین ژه ئۆلۆژیک ل قی وه‌لاتی نکاربوویه برووخینه، زلم و بی سه‌خه‌تیا ده‌سته‌لاتداریان ته‌ف رووخانديه. نه‌و تشتین کوژ به‌ر شه‌رکاری و شه‌رووتیا ئۆلداریا سیاسی، کول سه‌ر قی وه‌لاتی خراپوونه، نه‌وژی چیره‌که‌ک ته‌نی ب سه‌ری خوه‌یه‌ی. لئ به‌لی ل هه‌قبه‌ری قی ژی، گا‌فا مرۆف ل هینکیا به‌ر ب ئیقاری، ل بن وان په‌لین داران ئین میوتین ل وی خانا سه‌ر‌قه‌کری یا ل چل ده‌رگوشی، کول بنیا دیاربه‌کری، ل هه‌ریمما باکووری (مه‌زۆپونا میایی) به، دروونه و گا‌فا بایه‌ک هینک ل رووی مرۆفی دکه‌فه، هنگی مرۆف خوه ل سه‌ر قی ده‌رگوشی شارستانیان، ل نا‌ف قی بوهوشتا سه‌ر زه‌مین پر خوه‌ش هیس‌دکه.

لئ به‌لی گا‌فا کو مرۆف ژ نه‌و بادیه‌یا کو ب زانه‌بوونی و تۆره‌یا ب هه‌زاران سالان ژ کووراهیا نه‌ردا ب خیره‌ی بئرا (مه‌زۆپوتامیایی) هاتیبه چیکرنی دقورتینه، مرۆف دکووراهیا دل و میژین

خوه ده‌ دبیتزه (ئاها نه‌فه تاها ژیانئ!). لئ به‌لی گا‌فا کو مرۆف باربه‌ک ژ وان مه‌زه‌یین ل نا‌ف سینیکین بی ژمار دکه د ده‌قی خوه ده‌و ژ به‌ر وی تاها و خوه‌شیا فان خوراکان ده‌ماغی مرۆفی جه‌ژن ل سه‌ر جه‌ژنان دبینه، هنگی هشیاربوونه‌ک مه‌زن ئا ژیانئ ته‌فایا لاشی مرۆفی دیپچه.

لئ به‌لی گا‌فا کو هه‌لبه‌ستفان ب وی ده‌نگی خوه یی تاری هه‌لبه‌سته‌ک رۆژهلای ل سه‌ر قی سفره‌یی دخوینه، لنگی مرۆف خوه ب راستی ژی خوه وه‌ک ل بوهوشتی به‌هیس‌دکه. ژ خوه مرۆف ل نا‌ف بوهوشتا خوه‌یه هنگی. کوردستان نه‌و وه‌لاته، کو نه‌ردا ب خیره‌ به‌ره ئا هه‌ر دوو چه‌مین فه‌رات و دیجله‌یی ل قی جوگرافیا گوزیده به.

پرانیا عه‌ردا هیثکا ب خیره‌ بیره‌ دکه‌فه نا‌ف جوگرافیا کوردستانئ. نه‌و وه‌لاتی خوه‌شک و جوان کوردستان ب خوه‌یه، کو پری جارن نه‌و ب نا‌قی ده‌رگوشا شارستانی ده‌یت لیشه‌کرن و گوتنی. هه‌ر وسان ژی ده‌رگوشا گه‌له‌ک ئۆلان ب خوه‌یه. هه‌م سپارته‌کین میژوویی یین جه‌یره‌نگ و هه‌م ژی نه‌نجاما لیکۆلینین ئارکۆلۆژیکی یین که‌فن و نوه قی وه‌لاتی وه‌ک شوونه‌واری باخی ئیره‌می (عه‌ده‌ن) ده‌ستنیشان دکن. نه‌م ب ئالیکاریا فان سپارته‌کین زانستی یین ل سه‌ر قی وه‌لاتی، ئیره‌ژ بیه‌تر باوه‌ری ب ویره‌یا سوومه‌ران و چیره‌کین ئینجیلی ده‌ین.

زمانی کوردی:

مرۆف دکاره وان زمانین کول رۆژهلای نا‌قینی ده‌ینه په‌یقین، بکه‌سج به‌ش و هه‌فگرتیدانا فان هه‌ر سی به‌شان ژی ب چ ئاوایه‌کی ب هه‌قره‌ نینه. * زمانئ سه‌میتیکی، وه‌ک عبرانی و عه‌ره‌بی، زمانئ ئارامی ژی دکه‌فه نا‌ف به‌شی زمانئ

ئه‌ف وه‌ک هه‌قی هه‌ری پێششی ل په‌یشکێن هه‌ژماری، ل په‌یشکێن پێوه‌ندی و هه‌فگرێدانێن مالباتی، ئه‌ندامێن لاشی و ل ناڤین حه‌یوانان هه‌نه.

نمونه:

کوردی سویدی ئینگلیزی، ئالمانی، فره‌نسی

تو، تو	دو	ته‌و، دو، تو
دوو	تقا	تو، زو، ده‌وع
نه‌ه، نو	نو	ننه، نه‌ون، نه‌و ف
برو	ئوگۆنبرین	ئه‌به‌برو، به‌رو ف
ددان	تاند	نو، ته‌، زاهن، دهنه‌
بئ	فوت	فوت، فوس، پئ
لێف	لاب	لپ، لپیه، لێفده
برا	برور	بروتنه‌ر، بروده‌ر، فریره
دوت	دوتته‌ر	داوگه‌ته‌ر، تو جه‌ته‌ر
گرتن	گریا، تا	گره‌فه‌ت
نه	نه‌ژ، ئننه	نو، نو، نه‌ن، نه، نو
نو، نوئ	نی	نه‌و، نو، نه‌وه
کو، که	ئات، سو م	گو

هه‌فگرێدانا ناڤه‌را زمانێ کوردی و زمانێن ئه‌وروپیی، هه‌ری به‌رپێش، ل ناڤ نه‌خشا ئاڤه‌یا زمانێ هه‌یه. رێژکا په‌یشکان و ته‌واندنا په‌یشکان ل زمانێ کوردی و سویدی، ئالمانی، و فره‌نسی هه‌نک ژ هه‌ف جودانه.

زه‌خت و زۆرا ترکیی ل سه‌ر زمانێ کوردی دکه:

کورد خوه‌دی زمانه‌کن و زمانێ وانێ کوردی دناڤ مالباتا زمانێن هندو ئه‌وروپیی جه‌ دگره. لئ مخابن دڤیت کو کورد قئ راستیی هه‌ر جار و زه‌مان ده‌ستنیشان و ب لێف بکن کورد ل گه‌نگه‌شی و پرۆپاگه‌نده‌یین دژوار راست هاتنه. ژ به‌ر قئ به‌کئ پر ژ مرۆڤان و سان دزانن، کو

سه‌میتی (سامی). زمانێ سه‌میتی ل سه‌رده‌ما ئانتیکی زمانه‌ک پر ئئ مه‌زنبوو و ژه‌یلا مرۆڤان قه‌دهات په‌یفتن.

* زمانێ ترکی، زمانێ ترکی ب په‌نا به‌رین داگیرکه‌ر ئین قئ داوی ژ ئاسیا ناڤه‌راست هاتیه هه‌رێما رۆژهلانا ناڤین، ل سه‌رده‌ما سالا ۱۰۰۰ی ئان داگیرکه‌رین ئاسایی بوو بوون ده‌سته‌لاتدار ل سه‌ر ئه‌جمستانی. پاشی ئان ترکان ئیمپراتۆریه‌ک ل ناڤه‌راستا ئاسیا بچووک ئاناتولیایی ئاڤاکن. کول قئ هه‌ریمێ گه‌ره‌کی ده‌ات په‌یفتن و دبن ده‌ستێ گه‌کیان ده‌ بوو.

ترکی ئیرۆژ زمانێ نێزیکێ لێقی شینیا ترکیییه. ئازهر به‌یجانین ل باکووری رۆژئاڤایی عه‌جه‌مستانی (ئیران) و ل باشووری فه‌ده‌راسیونا رووسیایی نه، ب زمانێ ترکی دپه‌یقن لئ ئه‌و ب خوه‌ نه‌ترکن. زمانێ ترکی ل سه‌ر زمانێ فارسی، عه‌ره‌بی و کوردی ئاڤا بوونه. ئه‌م قئ ژ گه‌له‌ک په‌یشکین ژ ئان زمانان ئین ل ناڤ زمانێ ترکی باش دبینن و فیم دکن.

* زمانین هندو ئه‌وروپیی، ل ناڤ قئ به‌شی زمانێ ئه‌رمه‌نی و چه‌ند زمانین ئاریانی (ئیرانی) هه‌نه، وه‌ک کوردی، فارسی (ئیرانی) و به‌لووجی. پێوه‌ندیا مالباتی یان ئان زمانان ب زمانێ هندو ئه‌وروپیی قه‌ هه‌یه په‌یشکا هندو ئه‌وروپیی ل سه‌د سالا چوویی گاڤا مرۆڤ دیت کو دناڤه‌را زمانێ که‌فتنی هندستانی، گه‌ره‌کی و لاتینی ده‌ هه‌فگرێدانه‌ک هه‌یه، هات ئاڤاکن. هه‌ر ب قئ ئاواپی مرۆڤ دکاره هه‌فگرێدانه‌ک دناڤه‌را زمانێ کوردی و زمانین ئه‌روپا ده‌ینه په‌یفتن بیینه.

مرۆڤ پر ب هێسانی دکاره ل زمانێ کوردی و ل ناڤ زمانین ئه‌روپیی ره‌ه و کۆکین وه‌ک هه‌ف بیینه.

کورد نه زمانێ ئاخفتن و نه ژێ یێ نقیسکی یێ کوردان هه‌یه.

کوردی زمانه‌ک ئێ پر ده‌وله‌مه‌نده، کو د زمانێ کوردی ده‌ مروّف مه‌رهم و مه‌به‌ستان پری جاران ب ربا وینه‌یی ژ دکاره ب لیف بکه. هیس و په‌رواژین گیانی ب شیه‌یه‌ک هه‌لوێستی ده‌ینه سه‌ر زمین. به‌ری هه‌ر تشتی زمانێ کوردی ب سه‌خبیربا زمانێ

خوه یێ ئاخافتنی ده‌وله‌مه‌ندتربویه. گه‌نجیه‌یه‌ک گه‌له‌ک ده‌وله‌مه‌ند ئا چیرۆک، بویر و گوته‌ین پیشیان دکوردی. ده‌ جی خوه‌ گرتنه. هه‌ر وسا زمانێ کوردی زمانه‌ک وێه‌یه‌ یه‌ ژێ پستی کو ئه‌حمه‌دی خانی ل سه‌د ساله‌ ۱۶۰۰ ئی به‌ره‌ما خوه‌یا هه‌له‌ستی یا ب ناچی مه‌م و زینی (ده‌ستانا مللی یا کوردان) نقیسی، ل ناڤ جڤاتا کوردی گولیس‌تانه‌ک به‌رفره‌ ئا وێه‌یه‌ ده‌ست پیکر. ئیروژ ژ به‌ر زه‌خت و زۆرداریا ترکیبی یا ل سه‌ر زمان و وێه‌یا کوردی، پرانییا کوردان ژ ڤتی که‌له‌پورا خوه‌ یا ملله‌تی بی پار مانه. هه‌ر چه‌ند کو ترکیه‌ ل گوڤ خوه‌سته‌کا خوه‌ یا به‌شداربوونا ناڤ جڤاتا خوه‌ دلڤینه‌ ژێ، دیسان ری نه‌ده‌ زمان و چاندا کوردی، کو ب سه‌ره‌ستی و گه‌رده‌ن ئازادی وه‌ره‌ به‌ر ب پیشڤه.

ده‌وله‌تا ترکیبی ژ ساله‌ ۱۹۲۰ ڤرقه‌یه‌ کو ته‌مامی وه‌لاتیین خوه‌ دکه‌ ترک. هه‌رچه‌ند کو سپارته‌کین میژوو و زانیاری نیشان دده‌ کو زمانێ کوردی وچه‌ندا کوردی هه‌ر ژ به‌ری ڤه‌ هه‌بوویه و ئیروژ ژ هه‌بوونا خوه‌ پاراستیه، لی دیسان ژێ ده‌وله‌تا ترک تا ڤان چه‌ند سالین نیزیکی ژێ ئاخافتن و نقیسینا زمانێ کوردی ڤه‌ده‌غه‌ و کیمینالیزه‌ کریوو. گاڤا ترکیبی ژ ئۆتوگرافیا عه‌ره‌بی چوو سر سازوومانیا ئه‌لفه‌به‌یا

لاتینی، هنگی ژێ، ربا خوه‌گه‌اندنا سه‌ر چاندا میژوویی یا کوردی، ژ بو‌گه‌سه‌یین به‌رفره‌ تین گه‌لیری ره‌ کر ئاسته‌نگ و وندا کر.

شیاربوون و رۆنه‌سانسا وێه‌یه‌ یا کوردی:

ل هه‌ڤبه‌ر سازوومانیا ترکی کورد پری جاران سه‌ری هلدانه‌ ژ ده‌ستپیکا سه‌د ساله‌ ۱۸۰۰ ئی تا رۆژا ئیروژ ۲۹ جاران. شه‌ری کوردان ئا ئیروچ، هه‌ر پیشی ژ بو‌ مافی سه‌ره‌ستی، وه‌که‌ڤی و ده‌موکراتیا مللییه. د ڤتی تیکۆشینێ ده‌ کورد ده‌نگی مافین خوه‌ یین ژ بو‌ پیشڤه‌ برن و پاراستنا زمان و چاندا خوه‌ بلندتر کرنه. گاڤا نڤسه‌ڤانین کورد محمه‌د ئه‌مین بو‌ز ئاسلان کو ژ میژڤه‌ به‌ ل سویدی دژی ساله‌ ۱۹۶۸ ئی پرتووکا ئه‌لفا به‌یا کوردی ل ستانبۆلی ده‌رخست، ئه‌ڤ کریار ژ هیلاداگرێ ترکڤه‌ وه‌ک کریاره‌ک سووجداریی هات نراندن و به‌یانکرن.

محمه‌د ئه‌مین بو‌ زاسلان دپێژه‌ کو (دڤتی به‌یاناتا ترک ده‌ دوو خالین کو وه‌ک سوچ هاتبوون به‌یانکرنی، بالکیش بوون:

- ۱- زمانێ کوردی پیشڤه‌ برن.
 - ۲- ژ بو‌خه‌لکی کود پرۆپاگانده‌ و بانگیشکرن.
- مروّف دکاره ره‌وشا کوردان هه‌ک بشینه ره‌وشا جه‌ووین دنایه‌هه‌را هه‌ردوو شه‌رین جیهانیده.
- هن پارا له‌لین ژ بو‌ پاراستن و پیشخستنا زمانێ خوه‌ یین دنایه‌هه‌را ڤان هه‌ردوو ملله‌تان ده‌ هه‌نه، کو پر بالکیشن. مروّف دکاره ڤان هه‌ردوو ده‌ه‌ سالین بوهوری، وه‌ک سالین هشیاربوون و رۆنه‌سانسا زمانێ و وێه‌یه‌ یا کوردی بنرخینه. نیڤتی دوو دوویی یین سالین ۱۹۸۰ ئی سوید د سه‌ر وێه‌یا کوردی ده‌ ل دونیایی پیشه‌نگوو.
- ئه‌ڤ ژ به‌ر ڤی به‌کی بوو، کو پرانییا نڤسه‌ڤان و ره‌وشه‌نبیرین کورد ژ به‌ر زه‌خت و زۆرا نه‌یارانه‌ یا

١٩٨٧ ئی هات دامه‌زاندن ب قی یه‌کی شه سارا بوو یه‌که‌مین پرتووک فرۆشنی کوردی ل ئه‌وروپایی قادا سارایی پیشه‌مین ویتیه‌یا کوردی یه و ده‌ستی دووهمین ئی ویتیه‌یا ب زمانی دنی یا مژار ل سهر کوردو کوردستانی یه. ئیسال ٢٠ سالی سارایی هات داگرتن. شتوونه‌واری سارایی ل ناخاندان بازاری ستوکه‌ولمی یه. سارا دکارو چالاکیا خوه ده خوه‌دی تورا هه‌فگریدانه‌ک به‌رفره و مه‌زنه سارا دگه‌ل به‌رفه‌مین خوه، به‌رفه‌مین وه‌شانخانه‌یین دن ئین کوردی به‌لاف دکه. ئیرۆژ ل ئارشیف‌خانه‌یا سارایی ژ سهر ٥٠,٠٠٠ ی په‌رتووک، گو‌فار، رۆژنامه، کاسیت، CD، VHS و یه‌کینه‌یین دن ئین ویتیه‌یی کۆمی سهر هه‌ف بوون. سارا هم ل ده‌رفه و هم ئی ل هوندری کوردستانی خوه‌دی مه‌زنتین کۆله‌کسیونا ویتیه‌یا کوردییه.

ئامانجا یه‌که‌مین ئا سارایی، به‌لافکرنا ویتیه، چاند و زمانی کوردییه. دخی چالاکیا مه‌زنه سارایی بچووک هن گافین گرینگ ئاقیتنه:
سارا د دۆمانا ئان ٢٠ سالی چالاکیا خوه‌ده، ل ٨ ناخاندان گرینگ یین ویتیه‌یی و چاندی یا ناخاندان جیان:

- The Library of Congress Washington DC.
- Widener Library of Harvard University.
- Columbia University Library.
- Bibliothèque Alexandrina in Egypt.
- The University of California Berkeley.
- Kipraki Bibliotheki Nicosia.
- The Kurdish Library and Museum in Brooklyn New York.
- Kont Libraries in London.
- هه‌ر چه‌ند ل به‌ر وان ره‌وشی و به‌رگالا

جیونتا یا له‌شکهری هاتبوون ل سویدی، ل قی وه‌لاتی سه‌ریه‌ست و ئازاد ب جه بووبوون ل دووری کورد ژ بو زمان و ویتیه‌یا خو خه‌باتین هیژا ده‌ست پیکرن. پشتی زه‌خت و زۆرا ٨٠ سالان ل ترکیی، رۆناکبیر و چالاکفانین چاندی یین کورد ده‌ست ب خه‌باته‌ک توند و به‌رفره کرن. ژ رۆژین ئاقابوونا کۆمارا ترکیی ل سال ١٩٢٣ ئ تا سال ١٩٨٠ ئ ل ترکیی ل دۆر ٩ پرتووکین کوردی هاتبوون وه‌شاندن. ده‌له‌تا یه‌ک په‌ره‌ست و نژادپه‌ره‌ست ل قانونا بنگه‌هینی ئی به‌ندین قه‌ده‌غه‌کرنا زمانی کوردی ب جیه کریوون. ئاخفتنا زمانی کوردی ل گۆر قانونا بنگه‌هین هاتبوو قه‌ده‌غه‌کرن و جه‌زاین دراخی ل سهر وان کوردین کو شوونه‌وارین گه‌له‌مبه‌ری ب کوردی بیه‌یقیانا ده‌ات وه‌گرتنی.

لیبه‌لی کورد ل کو ده‌ری دنیایی دبه بلا بیه، ئیرۆژ به‌رخوه‌دانی ژ بو دۆزا زمان و چاند خوه دکن. ژ به‌ر خوه ئاماده‌کرنا ژ بو به‌شداربوونا ناخ ترکیی هن ژ ئان قه‌ده‌غه‌یان سست کریه. ئه‌ف ژ بو کوردان دبه ده‌رفه‌ته‌ک به‌رچاخی، کو ژ بو سه‌ریه‌ستی زمانی خوه یی زگماکی یا کو تا رۆژا هه‌فده‌م ئا ئیرۆژ ئی، ئه‌و ناخی زمان قه‌ده‌غه‌کری ل سهر بوویه بخه‌بتن.

پشتی که‌تن رۆژیم سال ١٩٩١ ئ، کوردین باشوور خوه گه‌اندن ده‌رفه‌تا سه‌ریه‌ستی و زمان و ویتیه‌یا کوردی ل ور هه‌ر رۆژین کو ده‌ره به‌ر ب پیشه‌دچه.

سارا د قی نیکۆشین ده جیی خوه دگره:

ناخاندان وه‌شان و ئارشیف‌خانه‌یا کوردی سارا ژ سه‌ری ده هه‌م وه‌ک وه‌شانخانه و هه‌م ئی وه‌ک ئاقاهیا ژ بو به‌لافکرنا ویتیه‌یا کوردی یا ب ریه‌ک بیسپۆر و پروفیسۆر نه‌لی ته‌فده‌گه‌ره. سارا سال

پیش‌ه‌روژا په‌روه‌ده‌یا زمانی زکماکی به‌ر کیمکرنا بودگه‌تا ده‌وله‌تی نه‌زه‌لاله.

ژ به‌ر قی‌یه‌کی پیوستیا ئافاکرنا دبستانه‌ک کوردی یا سه‌ریه‌ست له‌ستۆکه‌ولمی گرانیا خوه‌ل سه‌ر مه‌بیه‌تر کریه.

پیزانین و ته‌جروه‌یه‌پین منین ۱۵ سالان، وه‌ک مامۆستایین زمانی کوردی ل دبستانا ده‌ستپیکتی، ناخینی و لیسه‌یی ده، من قی‌داخوای هه‌م ژێ ده‌قی دئ‌بایین شاگردین کوردان به‌یستیه.

ل گۆر داخوایا وان، ل ته‌نشتا به‌رۆگراما بنگه‌هین ئا په‌روه‌ده‌یا سویدی، پرۆگراما ژ بو په‌روه‌ده‌یا تایه‌تی یا ل سه‌ر زمان، وێه، میژوو و چاندا کوردی گه‌ره‌که. ئەف چالاکتی، خه‌باته‌ک گرینگ کو پیشی ل سه‌ر ئەنجامین لاوازیونا زمان و چاندا کوردی بگه‌ره. کورد بوونه‌خوه‌دی ده‌رفه‌ت کو ژ خوه‌ره‌جفاتا شه‌کری و ده‌مۆکراتیک یا سویدی پرتووک خانه‌یه‌ک کوردی شه‌کن ژ به‌ر هه‌مان سه‌ده‌م کورد دکارن ل ستۆکه‌ولمی یه‌که‌مین دبستانا سه‌ریه‌ست یا کوردی ژێ ئافا بکن.

کوردستانا میژوویی-بوهوشتا ل سه‌ر زه‌مین-ده‌رگوشا شارستانی-وه‌لانی پیشه‌مبان:

مرۆف ل نیچیرا ناسکرنا ره‌ه و کۆکا خوه‌نه. سپارته‌ک و ده‌ستکه‌فتین به‌لگه‌نامه‌یی پین جه‌یره‌نگین ده‌ستکه‌تی، ژ بو به‌رسفدانا پرسا شوونه‌واری ده‌رگوشا شارستانی هه‌ف ته‌مام دکن. سپارته‌ک و به‌لگه‌نامه‌ نیشانی مه‌ ددن کو که‌فتترین جفاکا مرۆفان ل کو ده‌ری ئافا بوویه.

دقی هه‌یامی ده‌هه‌ر کو ده‌جه‌ وانیه‌یا کوردستانا میژوویی یا ل مه‌زۆپۆتامیا باکووری بیه‌تر و بلندتر ده.

وه‌ک نمونه، گرووپه‌ک لیكۆلینه‌رتین ئالمانی ژ شه‌ش ره‌شه‌ پارچه‌یین چاندار پین جیهانی شه‌ش

ناسته‌نگی و بییی گه‌نگازی یا ئابوری و سیاسی، سارا بی‌راوه‌ستان قی‌کاری خوه‌ تا رۆژا ئیرۆژکریه و هینا ژێ به‌رده‌وام ده‌که. ئەف بوون تام ۲۰ سال کو سارا وێه‌یا کوردی ل جیهانی به‌لاف ده‌که.

ئیرۆژ پیوستیا ئافاکرنا یه‌ک ژ گرینگترین و ئەم ب هیقی نه‌کو مه‌زترین ئافاهیا کوردی با چاندى ل به‌ر چاقانه. ژ به‌ر قی‌هه‌ندی سارا ئەوی کاری خوه‌ ژ فرو شوونقه‌ ل سه‌ر ئافاکرنا ناهه‌ندا ئارشیفخانه و لیكۆلینی ده‌گه‌ل ئافاهیین YE یی توندو به‌رفره‌ه بکه. دامه‌زراندنا یه‌که‌مین پرتووکخانه‌یا کوردی یا ل باکوور، ئارمانجا هه‌ری سه‌ره‌که‌یه. ل ناهه‌ندا سارای ئیرۆژ تبا به‌ک مه‌زن ئا ماتهریالین ئارشیفا کوردی کۆمی سه‌ره‌هه‌ف بوونه. گه‌له‌ک لیكۆلینه‌ر، نقیسه‌فان و خوه‌نده‌کارین کورد، ژ قی‌ئارشیفی سوود وه‌ردگرن.

ئافاهی و که‌سایه‌تیین کوردان. سوید و تا YE پشتگریا قی‌خه‌باتا سارای دکن. ژ به‌ر شان پشتگریان سارا ئیرۆژ ئەوه‌چهند به‌ر ب پیشه‌چوو. به‌رنامه‌یا ل به‌ر سارای ئافاکرنا پرتووکخانه‌یا کوردی ل ئامه‌دی یه. دق‌ی واری ده‌ سارا هنگاقتین به‌شدار ب ده‌زگه‌هین YE شه‌ ئاقتینه. یه‌ک ژ فان ئافاهیان ب نافی Solidarity Instiute for International Assistance - IFas.

دپتن ناسکرنی. دبستانا کوردی یا سه‌ریه‌ست ل ستۆکه‌ولمی (Kurdisk friskola) ئیررۆر ل سویدی ل دۆر ۵۰,۰۰۰ کورد دژین. بیه‌تری نیقی فان کوردان ل دۆره‌یلین ستۆکه‌ولمی دژین. ل قی‌هه‌رتیم هژماره‌ک مه‌زن ئا شاگردین کوردین ل دبستانا ده‌ستپیکتی، ناخینی و لیسه‌یی هه‌نه. پیوستیا وان په‌روه‌ده‌یا زمانی زکماکی هه‌یه. ل سویدی

پشتی قی لیکۆلینن هات زانینی کو که فنترین شوونه‌واری ئافابوونا مال، گوندو جفاکا نشته‌جه، ل گری ناکۆکی ل سهر جوگرافیا کوردستانا میژوویی یا ل مه‌زۆپۆتامیا باکووری بوویه. تا نوها مرۆف دزانی کو که فنته‌رین جفات ل ژهریکۆ بوویه. ب قی زانیاریا نوها ئا ههری داوی، هات دیتن کو کوردستانا میژوویی ده‌رگوشا ته‌مامی شارستانییه‌تانه.

ته‌فایا فان سپارته‌ک و به‌لگه‌نامه‌یی ژ هه‌ف سه‌ریخوه ده‌جھی، ته‌ف ده‌ستنی‌شانن یه‌ک شوونه‌واری دکن:

جوگرافیا کوردستانا میژوویی یا ل هیفکا ب خیروبیر. نوها ژئم ژ پینوسا نقیسه‌فانی هیتا بیئ نامهریکی هارگ. نجکله‌س ل سهر قی یه‌کی بخوبن:

«ژ باکووری بازاری هه‌فده‌می بازاری به‌غدایی ئاخا کوردستانن ده‌ستپیدکه. ئهو وه‌لاتن خوه‌دی گر کو چارمه‌دۆر ب هه‌شه‌ینایی و خوه‌دی ئیکلیمی خواه، ل ناف هه‌ریمین عیراق، ئیران و ترکیی دکه‌فه. ل ورنه بازارین گرینگ بین نووژهن و نه ژئ به‌رمایین دیرۆکی بین وسان به‌رچافی هه‌نه. ژیانا گوندیین وی وه‌لاتن هه‌ما ب سه‌دان ساله کو بچه‌ک ژئ نه‌هاتیه گوه‌رتن. لی به‌لن ژه‌یلا میژوویی فه کوردستان خوه دی تایبه‌تیه‌که ب سه‌ری خوه‌یه، تشتی کو قی هه‌ریمی ژ جیی دن جهی دکه. د میژوویا شارستانییه‌تی ده بوویه‌را خۆراکی- بوویه‌را چاندنا شتلان و که‌دیکرنا ئاژهل و سه‌والانه. ل گۆر هه‌موو ماتهریال و سپارته‌کین ئارکه‌ولۆژیکی بین ل به‌رده‌ست، ئه‌ف گاقن مه‌زن، جارا پیشین ل سهر روویی ئه‌ردی، ل قی وه‌لاتی هات ئاقیتن.

جارا یه‌که‌مین. ب قی پیشکه‌تنا ل کوردستانن

کولم گه‌نم هاتینه و ل سهر ئانالیزا DNA بین کرنه. د ئه‌نجامی ده‌ده‌رکه‌تیه مه‌یدانی کو کۆک و ره‌هی نه‌مامی گه‌می دوریایی ل چیایی قه‌رج ل دیاره‌کری یه.

نه‌ته‌نی شوهره‌شا چاندنی، ههر وسان ژئ شوهره‌شا هه‌یفانکرنی ژئ یا جفاتا مه‌رزو گوندیین ژئ ل سهر قی ئه‌ردی که‌فنا ره‌روودایه. ب زانه‌بوونا ریا ترشکرنا خوراکن، خوراکا کۆنه سه‌رفکرن، ههر ب قی ئاویی دروستکرنا ماست و په‌نیری، دروستکرنا باده‌و بیراین، جارا یه‌کی ل قه‌هاتیه ده‌رخستن و پیشقه‌خستنن ل رۆژین لیکۆلینن ئارکه‌لۆژیکی بین ل چه‌مۆی کو سالا ۱۹۴۸ئ ل کوردستانا باشووری هاتیه کرن، ئارکه‌ولۆکی نامهریکی بین ناسکری ژامه‌س رۆبه‌رت. برادۆد، جه‌ره‌کی که‌فن ژ بن ئه‌ردی ده‌رخست. ته‌په‌سته‌یا زووابویی یا ل بنی قی جه‌ری هات ئانالیزکرن و ده‌رکه‌ت مه‌یدانی کو نافه‌رۆکا ل بنیا قی جه‌ری باده‌یا پینج هه‌زار سال که‌فنبوو. وسان دیاره‌که‌ده‌ستکه‌فتین به‌لگه‌نامه‌یی ته‌ف ل جوگرافیا کوردستانا میژوویی خوه‌دنه هه‌ف.

به‌ری دگۆتن باده‌یا هه‌ری که‌فن ئا ناسکری ل دۆره‌یلا چیایی تارووسی ل باشووری ئانالیزاین یه و ته‌مه‌نی هونه‌را ویژی ل دۆسی هه‌زار سالییه. ب قی به‌لگه‌نامه‌یی ده‌رکه‌ت مه‌یدانی کو هونه‌را دروستکرنا باده‌یی ژئ جارا یه‌کی ل سهر قی خاکی بوویه.

ل فان دوو سالیین داوی، لیکۆلینن ئا که‌ولۆژیکی بین کو در کلاوس- سجه‌موت ئ ژ ئینستیتویا ئارکه‌ولۆژیکی یا ئالمانی DAI، ل گری ناکۆکی (گوه‌ک ته‌په) ل بنیا روهاین کره، ب سه‌ری خوه‌ شوهره‌شه‌که.

ل سه‌ری کو لیبان
 ل ده‌سپیکتی
 ل پکه‌فتین خانووکتی
 ما کی ب قتی دزانه،
 کول ور خوه‌دی بوو مرؤقاپه‌تی؟
 شوپ و به‌رمایین کو هه‌نه
 چ جار ب هیسانی
 نا بیژنه مه
 کو‌ئه و در یه‌ک ژ
 وارگه‌هی مرؤقانه
 ئه‌و مرؤقتین به‌ری
 بوون ئولدار و ئاین په‌ره‌ست
 ئاقابوو دیرا مه‌تینان
 دیرا بچووک،
 ل قی ئالیی خه‌تی
 ئه‌و دیرا بچووک
 یه‌ک ژ که‌قنترین
 په‌رستگه‌ها فلایه‌تی
 ل ناٹ دیرکی
 ل وی ئالیی خه‌تی
 ل دیرکا هه‌مکو
 ل مالکیی
 (هه‌لبه‌ستا گوران جاندان)

* دیرک، دیرا بچووک.
 چا‌قکانی / سمیناره‌ک ل وه‌لاتی سوئدی

مرؤف خوه‌هینی چاندن و که‌دیکرنی و هه‌ر ب قی
 ئاوابی ب شیوه‌یه‌که هه‌رده‌می ب ده‌سختستا
 خوارنی ژی خوه‌ره ئه‌وله‌کرن و هه‌رده‌می بوون
 خوه‌دی خو‌راک.

ب قتی بوویه‌ری بنگه‌ها هه‌موو شارستانی هاته
 لیکرن وریا ئاقابوونا گوند، باژار، نه‌ته‌وه،
 شاهینشاهی، هونه‌را نفیسنی، ویتزه، قانون و
 زانیاریی قه‌بوو.

ل داویا سمیناری ب خواندنا هه‌لبه‌ستا گورانی
 یا ب ناقتی دیرک ئا ل سه‌ر هه‌ردوو دیرکان،
 سه‌مینار ب داوی هات.

دیرک

دیرک! دیرکا چپایی مازی!
 دیرک! دیرکا هه‌مکو ل وی ئالیی دن
 ل بن خه‌تی!
 هه‌ر چه‌ند خه‌ت ل نا‌قبه‌را وه هه‌به
 ناقتی وه یه‌که
 ئا‌خا وه ژی
 دیرک، دیرکا بچووک
 هوون هه‌ردوو دیرین بچووک
 ل سه‌ر خوه‌ ئا‌قا بوون برج و که‌لات
 ب ره‌ه و کوک و بنیاد
 که‌لا برجی
 که‌لا ره‌به‌تی
 نه‌ته‌نی خیرا دیری
 ژ وه دهاتن
 له‌هیا خیرو بی‌ری
 ل نی‌زیکی وه
 که‌س برچی نه‌دمان
 ل سه‌ر مه‌هسه‌ران
 ل بن مه‌حسه‌ران
 نه‌ژی تیه‌نی